

(10937) Dijital ve Medya Etkinliklerinin Ortaokul Öğrencilerinin ve Ebeveynlerinin Medya ve Bilim Okuryazarlıklarına Etkisi**HATİCE BESLER***Altın Nesil Okulları***BİLGE CAN***Pamukkale Üniversitesi***Problem Durumu**

Medya'nın ve medya metinlerinin hayatımızın bir parçası haline geldiği şu günlerde geçmişten beri araştırmacılar tarafından araştırılan ve tartışılan medyanın bireyler üzerindeki etkileri, bu etkilerden korunma yolları, kitle iletişim araçlarını nasıl kullandıkları ve dahası medya metinlerini çok kültürlü yaşamın içerisine aktarabilecek, alternatif medya yaratabilecek donanımı kazandırmaya yönelik çalışmalar tüm hızıyla gerçekleşmektedir. Günlük yaşamın bir parçası haline gelen medya, bireylerin birbirleri ile iletişim kurmaları, gündemden haberdar olmaları, bilgi edinmeleri, bilgilerini güncellemeleri gibi çok çeşitli işlevlere sahip olmakla birlikte bilgiyi yaşantının bir parçası haline getirerek, çeşitli mesajlarla bireyleri farklı şekilde etkilemektedir (Altun, 2005). Bu çalışmalardan en önemlisi de çocukları ve gençleri medya okuryazarlığı konusunda farkındalık yaratıp bilinçlendirmektir. RTÜK (2008) Medya okuryazarlığı; izleyicinin medyayı bilinçli okumasına katkı yapmakta, kendini rahat ifade edebilmesi, toplumsal hayata daha aktif ve yapıcı iştiraki sağlanmaktadır. Medyanın toplumu etkilerken bazı işlevleri de yerine getirmesi gerekmektedir. Bu işlevler arasında haber ve bilgi verme, toplumsallaştırma, eğitim, eğlendirme, kültürel değerleri koruma, denetim/eleştiri ve kamuoyu oluşturma ile tanıtım yer almaktadır (RTÜK, 2007, s. 26-28). Bilginin oluşturulması, değişik ortamlarda sunumu ve bilgi teknolojileri üzerine yapılandırılan teknolojik devrim eğitim sistemlerinde çoklu ve yeni okuryazarlık türlerini ortaya çıkartmıştır (Önal, 2010). Bilim okuryazarlığı; medya okuryazarlığı, dijital okuryazarlık ve diğer okuryazarlık türleri gibi hayat boyu devam eden bir süreçtir. NRC (National Research Council) (1996) bilim okuryazarlığını bilgi, bilimsel kavram ve süreçleri anlama, kişisel karar verme, kültürel ve sivil olaylara katılma ve ekonomik verimlilik için bir gereklilik olarak tanımlamıştır. Benzer olarak, bilim okuryazarlığı, soruları teşhis etmek için bilimsel bilgiyi kullanabilme ayrıca doğal dünya ve insan aktiviteleriyle değişen dünyada karar almaya yardım eden kanıta dayalı sonuçlar alabilme olarak tanımlanmaktadır (OECD, 1999; Karar, 2011). İnsanlar günlük hayat içerisinde herhangi bir problem çözerken veya karar verirken; araştırma-sorgulama yaparlar, eleştirel düşünme becerilerini geliştirirler, teknoloji becerisi sayesinde çeşitli sosyal ağlar oluşturulup çeşitli platformlarda işbirliği yaparlar, her yaşta öğrenme süreçlerine aktif olarak katılırlar, çevreleri ve dünyadaki durumlara merak ile bakarlar, bilimsel süreç becerilerini kullanırlar. Bu becerilerinin oluşmasında ve gelişmesinde birçok teknolojik donanım katkı sağlamaktadır. Yapılan bütün araştırmalar; görsel, işitsel ve yazılı medya karşısında savunmasız bir alıcı durumunda bulunan çocukların, ilköğretimden başlayarak medya karşısında bilinçlendirilmelerinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Yapılan araştırmalarda öğrencilerin bilimsel okuryazarlık ve medya okuryazarlık düzeyleri tek tek incelenerek; sosyo-demografik özellikleri, ailelerinin eğitim durumları ve medya iletişim araçlarını kullanım sıklıklarıyla ilişkisi ortaya çıkarılmıştır. Bu sebepten dolayı bu çalışmalardan farklı olarak bu araştırmada Dijital ve Medya Etkinliklerinin ortaokul öğrencilerinin ve ebeveynlerinin bilim okuryazarlığı ve medya okuryazarlığına etkisini tespit etmek ve bu ikisi arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca bağlı olarak ortaokul öğrencilerinin bilim okuryazarlık düzeylerinin; dershaneye gitme durumuna, ders ile ilgili materyal kullanma durumuna, öğrenim gördükleri sınıflara ve ebeveynlerin öğrenim durumuna göre, öğrencilerin medya okuryazarlık düzeylerinin; günde TV izleme sürelerine, gün içerisinde en çok vakit geçirdikleri duruma ve haftada okudukları gazete sayılarına göre, anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği ile öğrencilerin ve ebeveynlerinin medya okuryazarlık düzeyleri ve bilim okuryazarlık düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığı sorularına da cevap aranmıştır.

Araştırma Yöntemi

Deneysel model ile yapılan her araştırmada mutlaka bir karşılaştırma vardır. Bu belli bir şeyin kendi içindeki değişimleri ya da bu "şey"ler arası ayrımların karşılaştırılması anlamında olabilir (Karasar, 2005, s.88). Bu çalışmada yarı deneysel model kullanılması öngörülmektedir. Bu araştırma da amaca yönelik olarak nicel araştırma deseninden tek grup üzerinde ön-son test çalışması yapılmıştır. Öğrencilerin Fen Bilimleri dersinde işlemiş oldukları konular ile kitle iletişim araçları arasındaki ilişkisi ve kullanımı hakkında öğrenciler bilgilendirilmiştir. Araştırmanın örneklemini 2013-2014 eğitim-öğretim yılı Bursa iline bağlı okulda öğrenim görmekte olan 60 öğrenci ve 119 ebeveyn oluşturmaktadır. Dijital ve Medya Etkinlikleri kapsamında çeşitli bilim teknik dergilerinden yararlanılarak 16 haftalık bir program oluşturulmuştur. Tartışılacak konular seçilirken toplumun bakış açıları, bilimsel bilgiler içermesi, popüler ve sürekliliği olan konular olması, öğrencilerin ilgi duydukları alanlara yönelmelerine yardımcı olabilmeleri vb. yönlerde olmalarına dikkat edilmiştir. Ayrıca araştırmanın alt problemlerine yanıt bulmak amacıyla ihtiyaç duyulan nicel veriler öğrencilere ve ebeveynlerine uygulanan anket yoluyla toplanmıştır. Araştırmada; ortaokul öğrencilerinin *bilimsel okuryazarlık seviyelerini ölçmek* üzere Keskin (2008) tarafından hazırlanan "Bilimsel Okuryazarlık Ölçeği" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Öğrencilere uygulanan bilimsel okuryazarlık ölçeğine ek olarak hazırlanmış olduğumuz 12 sorudan oluşan, 5.,6. ve 7. sınıflara 2 tane PISA sınavı ve 20 sorudan oluşan ortaokul öğrencilerinin tamamına 1 tane TIMSS sınavı uygulanmıştır. Araştırmada *ebeveynlerin bilimsel okuryazarlık seviyelerini ölçmek* üzere Şahin (2010) tarafından hazırlanan "Bilimsel Okuryazarlık Ölçeği" kullanılmıştır. *Medya okuryazarlık ölçeği* olarak Karaman ve Karataş (2009) tarafından geliştirilen "Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği"

kullanılmıştır. Araştırma esnasında bu ölçek kullanılırken bazı maddeler ortaokul öğrencilerinin anlayacağı şekilde düzenlenmiştir. Verilerin analizinde SPSS 16.0 istatistik programı kullanılmıştır.

Beklenen/Geçici Sonuçlar

Araştırmadan elde edilen verilerin analizlerine göre, Dijital ve Medya Etkinlikleri ortaokul öğrencilerinin ve ebeveynlerin bilimsel okuryazarlık ön testleri ve son testleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ebeveynlerin öğrenim durumuna göre öğrencilerin bilimsel okuryazarlık düzeyleri bakıldığında; annelerin öğrenim durumu ile öğrencilerin bilimsel okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak bir fark gözlenirse de, özellikle babaların öğrenim durumuna göre öğrencilerin son test bilimsel okuryazarlık düzeyleri arasında manidar düzeyde bir fark gözlemlenirken, Fen Bilimleri dersi ile ilgili materyal kullanma ve öğrenim gördükleri sınıflara göre anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Öğrencilerin medya okuryazarlık düzeyleri ile gün içerisinde izledikleri TV süreleri ve en çok vakit geçirdikleri faaliyetlere göre anlamlı bir fark oluşturmaz iken, haftada okudukları gazete sayıları ile orta, pozitif bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin ve ebeveyn olarak annelerin medya ve bilim okuryazarlık düzeyleri arasında bir ilişki bulunmaktadır. Uygulanan PISA ve TIMSS sınavları ile öğrencilerin bilim okuryazarlıkları arasında bir farka rastlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Medya Okuryazarlığı, Bilim Okuryazarlığı, Fen Bilimleri Dersi, Dijital ve Medya Etkinlikleri

Kaynakça

- Altun, A. (2005). *Gelişen teknolojiler ve yeni okuryazarlıklar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karaman, K. ve Karataş, A. (2009). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyi. *İlköğretim Online*, 8 (3), 798-808.
- Karar, E. E. (2011). *İlköğretim 8.sınıf öğrencilerinin bilimsel süreç becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (15. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Keskin, H. (2008). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin Fen ve Teknoloji dersine ilişkin bilimsel okuryazarlık seviyeleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- National Research Council (NRC). (1996). *National science education standards*. Washington, DC: National Academy Press.
- Organisation for Economic Cooperation and Development - OECD. (1999). Performance Indicators for Student Achievement (PISA). *Science Framework*, Paris:OECD.
- Önal, İ. (2010). Tarihsel değişim sürecinde yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık: Türkiye deneyimi. *Bilgi Dünyası*, 1,(11), 101-121.
- RTÜK. (2007). *İlköğretim medya okuryazarlık dersi öğretmen el kitabı*. Ankara, <http://www.medyaokuryazarligi.org.tr/kaynaklar/MEDYAKitabi.doc> sayfasına 02.01.2014 tarihinde erişilmiştir.
- RTÜK. (2008). *Medya Okuryazarlığı Nedir?*. <http://www.medyaokuryazarligi.org.tr/nedir.html> adresinden elde edildi.
- Şahin, R. (2010). *Ebeveynlerin Fen okuryazarlık düzeylerinin ilköğretim 7.sınıf öğrencilerinin Fen ve Teknoloji dersi başarılarına etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzincan Üniversitesi, Erzincan.